

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС,
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО****БЕРЕЗА В. В.,**

аспірант

*(Харківський національний університет
внутрішніх справ)*

УДК 342.9

**МІСЦЕ І РОЛЬ ДЕПАРТАМЕНТУ КІБЕРПОЛІЦІЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

У статті проаналізовано місце Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції України. Акцентовано увагу на відсутності в правовому полі чітко визначеної системи Національної поліції України, у зв'язку із чим серед науковців немає одностайності щодо місця Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції України. Роль Департаменту кіберполіції визначається через його діяльність, яка орієнтована на виявлення, припинення, розслідування кримінальних і адміністративних правопорушень, що посягають на права та свободи громадян, інтереси держави в інформаційній сфері.

Ключові слова: кіберполіція, департамент, місце, роль, правові основи, кіберпростір, кіберзагрози, кіберзлочини, кібербезпека.

В статье проанализирована роль Департамента киберполиции в системе органов Национальной полиции Украины. Акцентировано внимание на отсутствию в правовом поле четко определенной системы Национальной полиции Украины, в связи с чем среди ученых нет единого мнения относительно места Департамента киберполиции в системе органов Национальной полиции. Место и роль Департамента киберполиции Украины определяется через его деятельность, ориентированную на выявление, пресечение, расследование уголовных и административных правонарушений, посягающих на права и свободы граждан, интересы государства в информационной сфере.

Ключевые слова: киберполиция, департамент, место, роль, правовые основы, киберпространство, киберугрозы, киберпреступления, кибербезопасность.

The article analyzes the role of the cyber police Department in the system of the national police of Ukraine. Attention is focused on the absence in the legal field of a clearly defined system of the National police of Ukraine, in connection with which among scientists there is no consensus on the place of the Department of cyber police in The system of national police. The place and role of the cyber police Department of Ukraine is determined through its activities, which are focused on the identification, suppression, investigation of criminal and administrative offenses that infringe on the rights and freedoms of citizens, the interests of the state in the information sphere.

Key words: cyber police, Department, place, role, legal basis, cyberspace, cyber threats, cybercrime, cybersecurity.

Вступ. У XXI ст. приватні, публічні особи та держава все більше залежать від інформації й інформаційних технологій. Приватні особи покладаються на інформаційні технології в повсякденному житті (від читання стрічок новин до платіжних операцій). Функціонування громадянського суспільства також багато в чому залежить від технологій, особливо в частині контролю за публічною владою, прозорості та відкритості, ефективності спільних дій. Комп'ютерні мережі та системи широко використовуються державою в цивільних і військових цілях. Тому вразливість усіх елементів суспільства у світлі можливих кіберзагроз досить висока [1, с. 14]. Водночас сучасні виклики і загрози, насамперед гібридні, зумовлені впливом комплексу соціально-демографічних, економічних, політичних, правових, психологічних і технологічних чинників, потребують системного реагування, адекватної трансформації органів публічної влади, зокрема правоохоронних органів, серед яких чільне місце відводиться Національній поліції України. Роль останньої полягає у створенні умов розвитку безпечного середовища життєдіяльності як основи безпеки на території України. Сьогодні основні сподівання щодо забезпечення сучасного кіберпростору покладаються на Департамент кіберполіції Національної поліції України як міжрегіональний територіальний орган зі статусом юридичної особи публічного права.

Постановка завдання. Формування нового правоохоронного органу виконавчої влади зі статусом юридичної особи публічного права – Департаменту кіберполіції Національної поліції України – визначило вектор нових досліджень, зокрема, присвячених місцю і ролі Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції України. **Мета статті** – визначення місця Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції України та його ролі в суспільному житті.

Результати дослідження. Розмірковуючи над змістом питання місця і ролі Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції, спочатку варто дослідити саму систему органів Національної поліції. На превеликий жаль, аналіз нормативно-правових актів різного законодавчого рівня не дає змістовної й однозначної відповіді на питання щодо системи органів Національної поліції України. Та, мабуть, юридична техніка формування правового поля цього б і не дозволила. Однак положення ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» [2] прямо визначають загальну систему поліції: центральний орган управління поліцією та територіальні органи поліції. До складу апарату центрального органу управління поліцією входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань. У складі поліції функціонують: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція, поліція особливого призначення. У системі поліції також можуть утворюватися науково-дослідні установи й установи забезпечення.

А от на сторінках правової літератури вже наявні перші спроби визначити систему органів Національної поліції. Так, колектив авторів підручника «Управління органами Національної поліції України» визначає організаційну структуру Національної поліції України як сукупність її структурних елементів (підрозділів, установ, посадових осіб) та системоутворюючих зв'язків між ними, яка зумовлена її завданнями, функціями, принципами діяльності та забезпечує надання поліцейських послуг у сферах гарантування публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3, с. 82]. Ю. Хатинюк та Ю. Кіцул акцентують увагу на тому, що конкретно-історичні особливості відображають специфіку діяльності органів Національної поліції в реальних соціальних умовах. Це стосується тактичних прийомів оперативно-службової діяльності, зміни організаційно-штатної структури, інтенсифікації нормотворчої діяльності, насамперед із питань соціального захисту громадян, розмаїття форм і методів застосування сил та засобів [4, с. 78]. Подальший аналіз правової літератури дозволяє дійти висновку, що через активний період формування органів Національної поліції, правових підстав їхньої діяльності більшість науковців однозначно не визначають систему органів Національної поліції України.

Поділяємо наукову позицію Ю. Битяка про те, що систему органів виконавчої влади в нашій країні побудовано з урахуванням її адміністративно-територіального устрою, а також їхніх особливостей і функцій, характеру й обсягу покладених на них завдань. Будь-які ланки цієї системи є водночас керуючою і керованою системами [5, с. 82–83]. В основу нашого розуміння системи органів Національної поліції покладаємо такі спеціальні принципи їхньої побудови, як: територіальний та функціональний. Така позиція цілком кореспондується із положеннями згаданої вище ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію». Так, згідно з територіальним принципом і постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» [6] від 16 вересня 2015 р. № 730, територіальні органи Національної поліції створені згідно з адміністративно-територіальним поділом України.

Якщо розглядати систему органів Національної поліції крізь призму функціонального принципу її (системи) побудови, то зазначимо, що структура центрального органу управління поліцією складається з таких підрозділів функціонального спрямування: Департамент карного розшуку (у складі кримінальної поліції); Департамент протидії наркозлочинності (у складі кримінальної поліції); Департамент оперативної служби (у складі кримінальної поліції); Департамент превентивної діяльності; Департамент «Корпусу оперативно-раптової дії» (у складі поліції особливого призначення); Департамент міжнародного поліцейського співробітництва; Головне слідче управління; Департамент кадрового забезпечення; Департамент комунікації; Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку; Департамент документального забезпечення; Управління режиму та технічного захисту інформації; Управління забезпечення прав людини [5, с. 82–83].

Оскільки представлене дослідження ставить за мету визначити місце і роль Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції, то, з урахуванням функціонального принципу побудови такої системи, зосередимо увагу саме на Департаменті кіберполіції. Як вже зазначалося, Департамент кіберполіції – це міжрегіональний територіальний орган зі статусом юридичної особи публічного права. Чинне ж правове поле до міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України відносить:

1. Департамент патрульної поліції.
2. Департамент внутрішньої безпеки (у складі кримінальної поліції).
3. Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції).
4. Департамент захисту економіки (у складі кримінальної поліції).
5. Департамент поліції охорони.

До складу Департаменту кіберполіції входять структурні підрозділи, які діють за міжрегіональним принципом та безпосередньо підпорядковані начальникові Департаменту (Донецьке, Карпатське, Київське, Подільське, Поліське, Придніпровське, Причорноморське та Слобожанське управління кіберполіції, а також управління інформаційних технологій та програмування в західному, південному та східному регіонах).

Що стосується органів, які входять до структури Національної поліції (Департамент кіберполіції (міжрегіональний територіальний орган), Департамент карного розшуку, Департамент кримінальної розвідки, Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Департамент превентивної діяльності, Департамент Інтерполу та Європолу), то свого часу В. Негодченко слушно зазначив, що їхня діяльність орієнтована на виявлення, припинення, розслідування кримінальних та адміністративних правопорушень, що посягають, серед іншого, і на права та свободи громадян, законні інтереси суспільства та держави в інформаційній сфері [7, с. 143–144]. Відповідно до Закону України «Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність» [8], з метою забезпечення міжнародної діяльності кіберполіції у штатній структурі Департаменту кіберполіції створено сектор Національного контактного пункту з реагування на кіберзлочини.

Висновки. У підсумку дослідження зазначимо низку важливих висновків.

По-перше, беручи до уваги стан національного правового забезпечення діяльності Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції, його місце варто визна-

чати кризь призму територіального та функціонального принципів організації. Так, згідно з територіальним принципом, до складу Департаменту кіберполіції входять структурні підрозділи, які діють за міжрегіональним принципом і безпосередньо підпорядковані начальникові Департаменту (Донецьке, Карпатське, Київське, Подільське, Поліське, Придніпровське, Причорноморське, Слобожанське управління кіберполіції, а також управління інформаційних технологій та програмування в західному, південному та східному регіонах). Відповідно до функціонального принципу, Департамент кіберполіції – це міжрегіональний територіальний орган зі статусом юридичної особи публічного права, який діє в складі кримінальної поліції.

По друге, роль Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції визначається через його діяльність, яка орієнтована на виявлення, припинення, розслідування кримінальних та адміністративних правопорушень, що посягають, серед іншого, і на права та свободи громадян, законні інтереси суспільства та держави в інформаційній сфері. Однак, щоби визначити більш чіткі межі правоохоронної діяльності Департаменту кіберполіції в системі органів Національної поліції, у рамках чинного законодавства необхідно перелічити ключові в діяльності згаданого правоохоронного органу дефініції: «кіберпростір», «кіберзагрози» та «кіберзлочини».

По-третє, варто приділити увагу законодавчому закріпленню терміна «кібербезпека». Сьогодні відбувається перетворення колишньої моделі підрозділів боротьби з кіберзлочинністю на новітній орган правозахисного призначення, який за своїми технічними та професійними можливостями матиме змогу миттєвого реагування на кіберзагрози, відповідно до кращих європейських та світових стандартів, налагоджуватиме міжнародну співпрацю зі знешкодження транснаціональних злочинних угруповань у даній сфері.

Список використаних джерел:

1. Разметаєва Ю. Кібервійна: загальнотеоретичні аспекти. Вісник Академії митної служби України. Серія «Право». 2015. № 1. С. 12–22.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580–VIII (станом на 1 листопада 2018 р.) / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № № 40–41. С. 1970. Ст. 379.
3. Управління органами Національної поліції України: підручник / за заг. ред. В. Сокурєнка, О. Бандурка, О. Безпалова, О. Джафарова та ін.; передм. В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Стильна типографія, 2017. 580 с.
4. Хатнок Ю., Кіцул Ю. Основи організації діяльності органів Національної поліції України у боротьбі з рейдерством. Історико-правовий часопис: журнал / упоряд. О. Крикунов. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. № 1 (9). С. 77–81.
5. Адміністративне право: підручник / Ю. Битяк (кер. авт. кол.), В. Гаращук, В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. Битяка, В. Гаращука, В. Зуй. Харків, 2010. 624 с.
6. Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 730. Урядовий кур'єр. 2015. № 176.
7. Негодченко В. Адміністративно-правове забезпечення державної інформаційної політики органами Національної поліції України: моногр. Харків: Діса-плюс, 2016.
8. Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність: Закон України від 7 вересня 2005 р. № 2824–IV (станом на 1 листопада 2018 р.) / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 5. С. 128. Ст. 71.

